

BUITEN

17^e JAARGANG N°. 27.

ZATERDAG 7 JULI 1923.

SCHOUW IN DE SCHEPENZAAL VAN HET RAADHUIS TE KAMPEN.

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

SCHOUW IN HET RAADHUIS TE KAMPEN, ILLUSTRATIE	BLZ. 313
DE WITTE PRIESTER VAN SIVA (4), DOOR BURTON E. STEVENSON	„ 314
HET KASTEEL NEDERHORST, DOOR MR. A. LOOSJES, GEÏLLUSTREERD	BLZ. 316—319
HET OUDE EN NIEUWE RAADHUIS TE KAMPEN, DOOR A. J. REIJERS (VERVOLG), GEÏLLUSTREERD	BLZ. 317
EEN MOOIE EXOTISCHE PLANT, DOOR A. J. VAN LAREN, GEÏLLUSTREERD	„ 320
OVER DE NAEGELISGRATLI, DOOR TH. HAMMES GEÏLLUSTREERD	BLZ. 321—324
DE STICHTING VAN FAIRBANKS, UIT HET DEENSCH VAN EJNAR MIKKELSEN (VERVOLG)	BLZ. 323
VAN MENSCHEN EN DIEREN, DOOR G. D. ROBERTS (15)	„ 324

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Men gelieve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74-76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie” of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten”. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

Tevens gelieve men achter op de foto's duidelijk aan te geven, wat ze voorstellen.

Afzonderlijke nummers: Prijs 40 cts.

DE WITTE PRIESTER VAN SIVA

4) door BURTON E. STEVENSON.

VIJFDE HOOFDSTUK.

EEN KREET OM HULP.

„OM 's hemelswil, Swain,” zei ik, „ga zitten en beheersch je.” Hij scheen mij niet te hooren. In plaats daarvan las hij den brief nogmaals en keerde zich toen naar mij. „Hoe komt u daaraan, Mr. Lester?” „Ik vond hem onder de boomen. Hij was over den muur gegooid.” „Hoe wist u dat hij door Miss Vaughan eroverheen was gegooid?” „Dat was nog al gemakkelijk te raden,” zei ik. „Wie anders zou probeeren een heimeelijke correspondentie met een knappen jongen man te voeren?” Hij Maar hij glimlachte niet, de blik vol spanning werd donkerder in zijn oogen. „Kom, Mr. Lester, speel niet met mij. Ik heb een recht om de waarheid te weten.” „Welk recht?” vroeg ik. Hij zweeg een oogenblik alsof hij moed vatte om te spreken; alsof hij zich zelf afvroeg hoeveel hij mij zou vertellen. Toen kwam hij spontaan naar mij toe. „Miss Vaughan en ik zijn verloofd,” zei hij. „Er zijn menschen, die u zullen vertellen dat het engagement verbroken is; meer dan eens heb ik aangeboden haar vrij te laten, maar zij weigerde vrijgelaten te worden. Wij hebben elkander lief.” De toon, waarop Swain deze woorden uitsprak, deed mij opstaan en met uitgestoken handen naar hem toe komen. „Als er iets is dat ik voor je kan doen, mijn jongen,” zei ik, „vertel het mij dan”. „Ik dank u, Mrs. Lester.” En hij beantwoordde mijn handdruk. „U hebt al heel veel voor mij gedaan door mij zoo onmiddellijk dien brief te geven. Het eenige dat u nog voor mij kunt doen, is mij verlof te geven tot vanavond hier te blijven”. „Tot vanavond?” „Miss Vaughan verzoekt mij haar vanavond te ontmoeten”. „In den tuin van haar vader?” „Ja”. „Zonder zijn voorkennis?” „Ja”. „Is hij u niet goed gezind?” „Neen”. „Kijk eens hier, Swain,” zei ik, „ga zitten en

laten wij deze zaak kalm bespreken. Voor ik iets beloof, zou ik graag meer van de omstandigheden weten. Uit den enkel blik dien ik op Miss Vaughan kon werpen, bleek mij dat zij bijzonder mooi is en, naar het mij voorkwam, erg jong”. „Zij is negentien,” zei Swain. „En ik veronderstel, dat haar vader zeer rijk is?” „Zeer rijk”. „En is haar moeder dood?” „Ja”. „Maar,” begon ik en weifelde, vreezend hem te kwetsen. „Ik weet wat u denkt,” barstte Swain uit, „en ik kan het u niet kwalijk nemen. U denkt dat zij een jong, mooi, en rijk meisje is, terwijl ik een arme drommel ben zonder eenig beroep en alleen maar in staat net genoeg te verdienen om er het leven bij te houden — misschien zou ik zelfs dat niet kunnen doen, als ik mijn kleeren te scheiden en dat zij tegen mij beschermd vader gelijk heeft ons te scheiden en dat zij tegen mij beschermd moet worden. Nietwaar?” „Ja,” gaf ik toe, „zooiets”. „En ik antwoord, Mrs. Lester, door te zeggen, dat dit alles waar is, dat ik harer niet waardig ben en dat niemand dit beter weet dan ik. Er zijn duizenden mannen, die haar veel meer kunnen aanbieden dan ik, en die dit zeer gaarne zouden doen. Maar toen ik haar vroeg met mij te trouwen, dacht ik, dat ik de zoon van een rijk man was. Toen ik bemerkte dat ik arm was, schreef ik haar dadelijk om haar vrij te laten. Zij antwoordde dat wanneer zij wenschte haar vrijheid te herkrijgen, zij mij dit zou vragen; dat zij mij — niet mijn geld — liefhad. Toen ben ik hierheen gekomen en had een onderhoud met haar vader. Hij was heel vriendelijk, maar wees mij erop, dat de zaak niet verder kon gaan vóór ik een positie had verworven. Ik stemde natuurlijk toe; en ook in zijn bevel haar niet te zien of haar te schrijven, of op eenige wijze invloed op haar uit te oefenen. Ik wilde eerlijk tegenover haar zijn. Sedert heb ik haar niet gezien en ook niets van haar gehoord. Maar haar vaders gevoelens jegens mij zijn veranderd”. „Op welke wijze?” „Ik dacht dat hij belang stelde in wat ik deed, en drie of vier maanden geleden ging ik hem opzoeken en vroeg hem te spreken. In plaats van mij te ontvangen, zond hij mij een boodschap door een kerel met een zwart gezicht en een wit kleed, dat hij, noch zijn dochter, mij ooit weer wenschten te zien”. Hij had een kleur bij de herinnering aan deze vernedering. „Ik schreef Miss Vaughan hierna een keer,” voegde hij erbij, „maar mijn brief werd niet beantwoord”. „Blijkbaar heeft zij uw brief niet gekregen”. „Waarom gelooft u dat?” „Als zij hem had ontvangen, zou zij geweten hebben dat je niet langer op de Fifth Avenue woont. Haar vader heeft hem haar blijkbaar niet gegeven”. Hij kreeg nog meer kleur en stond op het punt iets te zeggen, maar ik deed hem zwijgen. „Hij had het recht hem te behouden,” zei ik, „je had beloofd haar niet te schrijven. En ik zie niet in, welke reden ik door hetgeen je mij vertelt zou hebben om je tegen hem te helpen”. „Dat is zoo”, erkende Swain kalmer, „en onder gewone omstandigheden zou mijn zelfrespect mij dwingen weg te blijven. Ik ben geen fortuinzoeker. Maar ik kan niet wegblijven; ik kan mij niet op een afstand houden. Als zij om hulp roept, moet ik naar haar toegaan, niet terwille van mijzelf maar voor haar, omdat zij veel meer beschermd moet worden tegen haar vader dan tegen mij”. „Wat bedoel je daarmee?” vroeg ik. „Mr. Lester,” zei hij, voorover in zijn stoel leunend en met zachte stem en grooten ernst sprekend, „haar vader is krankzinnig — daar ben ik zeker van. Niemand dan een waanzinnige zou leven en zich kleeden zooals hij; niemand dan een waanzinnige zou al zijn tijd besteden aan de studie van het bovennatuurlijke; niemand dan een waanzinnige zou zoo in het bovennatuurlijke gelooven als hij”. Maar ik schudde mijn hoofd. „Ik vrees dat dit geen reden is, Swain. Heel wat vrij verstandige menschen gelooven in het bovennatuurlijke en wijden zich aan de studie daarvan.” „Maar zij kleeden zich niet in golvende witte gewaden en aanbidden de zon en wonen met een Hindoe, die de geheime wetenschappen beoefent”. „Neen,” zei ik glimlachend, en ik dacht weer aan het geheimzinnige licht en de twee in het wit gekleede gestalten. „Woont hij met een Hindoe, die de geheime wetenschappen beoefent?” „Ja,” zei Swain bitter. „Een adept — of hoe ze het ook noemen. Hij is de kerel, die mij de deur uit heeft gegooid”. „Spreekt hij Engelsch?” „Beter dan ik. Hij schijnt een zeer ontwikkeld man te zijn”. „Is hij ook krankzinnig?” Swain weifelde. „Dat weet ik niet”, zei hij eindelijk. „Ik heb hem maar eenmaal gezien en hij maakte een diepen indruk op mij — ik kon hem niet thuis brengen”. Ik veronderstel dat mysticisme min of meer natuurlijk is bij een Hindoe; naar ik ben overtuigd dat Mr. Vaughan hersenverweking heeft”. „Hoe oud is hij?” „Onge-

veer zestig". „Is hij altijd zoo vreemd geweest?" „Hij heeft altijd veel belang gesteld in telepathie en suggestie en al die soort van dingen. Maar vóór den dood van zijn vrouw was hij vrij normaal. Haar dood bracht hem tot al die bovennatuurlijke dingen. Hij heeft sedert dien tijd over niets anders gedacht". „Zijn er bloedverwanten, wien men kan vragen tusschenbeiden te komen?" „Zoover ik weet niet".

☞ Ik dacht over hetgeen hij mij had verteld. „Nu," zei ik ten slotte, „ik zie er geen kwaad in dat je Miss Vaughan bezoekt en er achter komt hoe de stand van zaken eigenlijk is. Als haar vader werkelijk krankzinnig is, dan is het mogelijk dat hij veel erger is dan toen je hem den laatsten keer zag. Het zou natuurlijk mogelijk zijn dat een onderzoek naar zijn geestvermogens ingesteld moet worden — maar zijn dochter zal dat waarschijnlijk niet willen". „Nee, zeer zeker niet," gaf Swain toe. „Vertelt haar brief je niets?" „Niets anders, dan dat zij in groote moeilijkheden verkeert en mij onmiddellijk verlangt te spreken". „Ga je naar het huis?" „Nee; er is een priëel in een hoekje van den tuin. Zij zegt dat zij daar zal zijn, drie avonden lang, om half twaalf. Zij zegt dat het na dien tijd niet meer zal helpen als ik kom — dan zal het te laat zijn. Wat bedoelt zij met „te laat?" „Ik heb er geen idee van," antwoordde hij en keek den brief nogmaals door. ☞ Ik dacht na over den toestand. Blijkbaar geloofde Miss Vaughan, dat zij ernstige reden tot ongerustheid had en toch was het best mogelijk dat zij zich vergiste. Zij was gedwongen haar toestemming te geven tot iets tegen haar wil, maar misschien was dat tot haar eigen bestwil. Hoe dan ook, ik had geen aanwijzingen gezien dat haar toestemming haar met geweld was ontworpen. Wij mochten ons er niet in mengen vóór wij zekerder van onze zaak waren. ☞ „Wel, Swain," zei ik eindelijk, „ik wil je helpen op één voorwaarde." „En die is?" „Je zult Miss Vaughan vanavond ontmoeten en hooren wat zij te vertellen heeft, maar je moet niet handelend optreden vóór jij en ik de zaak samen besproken hebben. Zij zegt zelf, dat zij drie dagen tijd heeft," vervolgde ik, toen hij begon te protesteeren, „er is dus geen noodzakelijkheid om een sprong in het duister te wagen. Bovendien moet zij niet gecompromitteerd worden. Als je haar overhaalt vanavond met je weg te gaan, waarheen zou je haar dan brengen? In geen geval wil ik meedoen aan een schaking — ik zal alles doen om dit te voorkomen". ☞ Hij liep de kamer op en neer met gebalde vuisten. „Mr. Lester," zei hij ten slotte terwijl hij vóór mij bleef stilstaan, „ik wil dat u mij gelooft wanneer ik u zeg, dat ik er geen oogenblik aan heb gedacht met haar te vluchten — dat zou te laag, te gemeen tegenover haar zijn geweest. Maar ik zie in dat u gelijk hebt. Zij mag niet gecompromitteerd worden". „En je belooft mij om raad te vragen?" „Stel dat ik u die belofte geef — wat dan?" „Als je zoo 'n belofte geeft en ik zie in dat het noodzakelijk is dat Miss Vaughan haar vader verlaat, dan geloof ik wel dat ik het zoo kan inrichten, dat zij een tijdje bij Mr. en Mrs. Royce logeert. Daar zal zij veilig zijn. Als wettelijk ingrijpen noodig mocht worden, zal onze firma je helpen. Ik wil je helpen, Swain," voegde ik er hartelijk bij, „maar ik moet overtuigd zijn dat je hulp verdient. Dat is redelijk, nietwaar?" „Ja," gaf hij toe en stak zijn hand naar mij uit. „En ik beloof het u." „Goed! En nu zullen wij onze maatregelen nemen". ☞ Twee ladders van twaalf voet waren noodig een voor iedere zijde van den muur, maar behalve een kort trapje was er op de villa geen enkele ladder behalve de hooge, waarop Godfrey en ik in den boom geklommen waren. Ik zond dus Hargis naar Yonkers om twee nieuwe ladders te koopen, welke hij mee naar huis moest brengen. ☞ Toen verkenden Swain en ik den muur en kozen voor het overklommen een plek waar de borstwering van gebroken glas wat minder vreeselijk leek dan elders. „Je kunt van de eene ladder naar de andere overstappen zonder den bovenrand van den muur aan te raken," wees ik hem. „Alleen maar het aanraken zou in het donker gevaarlijk zijn." ☞ Hij knikte toestemmend en eindelijk keerden wij naar het huis terug. Toen wij daar kwamen, bemerkten wij plotseling dat wij elkaar niets te zeggen hadden. Swain was spoedig in zijn eigen gedachten verdiept; en ik moet eerlijk bekennen dat ik, na de eerste opwindung, de heele zaak jetwat vermoeiend begon te vinden. De liefdesgeschiedenis van een anderen man is gewoonlijk vermoeiend; en bovendien had de blik, dien ik op Marjorie Vaughan had geworpen, mij doen denken dat zij een beteren minnaar waardig was dan Swain ooit kon zijn. Hij had gelijk wanneer hij zei, dat er duizenden mannen waren, die haar meer konden aanbieden en

die dit maar al te gaarne zouden doen. ☞ Ik bekeek Swain met blikken, die niet geheel vriendschappelijk waren, terwijl hij daar voor zich uit zat te staren. Hij was heel knap, maar op een stereotiepe manier. En hij was slechts een onbeteekenende klerk met weinig vooruitzichten ooit veel meer te worden, want hij was den strijd om het bestaan te laat begonnen. Eerlijk, fatsoenlijk, rein van harte, maar heel gewoon met een oppervlakkige ziel. Ik weet nu dat ik onrechtvaardig was tegen Swain, maar op dit oogenblik maakte het zien van hem mij ontstemd. ☞ Een geratel van wielen op de oprijlaan wekte ons beiden uit ons gepeins. Het was Hargis, die met de ladders terugkeerde. Ik liet ze hem ophangen tegen de loods waar hij zijn tuingereedschap bewaarde, want ik wilde niet dat hij vermoeden kreeg van den inval welken wij beraamden. Toen ging ik — om den tijd te dooden en van Swain weg te komen — een uur met Hargis in zijn tuin doorbrengen en eindelijk luidde de etensbel. Een uur later, terwijl wij op de voorveranda zaten te rooken en elkaar nog niets te vertellen hadden, kwam Mrs. Hargis buiten om ons goeden nacht te wenschen. ☞ „Mr. Swain kan de slaapkamer naast de uwe gebruiken, Mr. Lester," sprak zij. „Misschien blijft hij niet den heelen nacht hier," zei ik. „Maar als hij dit wel doet, zal ik hem den weg erheen wijzen. Ik dank u vriendelijk, Mrs. Hargis." „Kan ik nog iets voor u doen, mijnheer?" „Nee, dank u". „Mr. Godfrey zal even vóór middernacht hier zijn — dat is tenminste zijn gewone tijd". „Wij zullen opblijven en op hem wachten," zei ik. „Goeden nacht, Mrs. Hargis". „Goeden nacht, mijnheer". En zij ging het huis weer binnen. ☞ Ik heb nooit een langer en vervelender uur doorgebracht dan dat wat nu volgde, en aan de wijze, waarop Swain in zijn stoel heen en weer schoof, merkte ik, dat hij even onrustig was als ik. Eens of tweemaal trachtte ik een gesprek te beginnen, maar dat lukte niet. En wij eindigden met somber te blijven rooken en in de duisternis te staren. ☞ Eindelijk sprong Swain overeind. „Dat kan ik niet langer uithouden," zei hij. „Ik ga over den muur". ☞ Ik stak een lucifer op en keek op mijn horloge. „Het is nog geen elf uur," waarschuwde ik hem. „Kan mij niet schelen. Misschien is zij er vóór den vastgestelden tijd. Hoe dan ook, ik kan evengoed daar wachten als hier." „Vooruit dan," gaf ik toe, want ook ik voelde dat nog zoo 'n uur ondragelijk zou zijn. ☞ Samen gingen wij naar de schuur en namen de ladders van den spijker. Een oogenblik later waren wij bij den muur. Swain zette zijn ladder ertegen en klom vlug naar boven. Toen hij daar bleef stilstaan, stak ik hem de andere toe. Hij nam ze van mij aan, tilde ze over den muur en liet ze voorzichtig aan den anderen kant zakken. Terwijl hij dit deed, hoorde ik hem een lichten kreet van pijn uiten en ik wist dat hij zich aan het glas had gesneden. „Is het erg?" vroeg ik. „Nee, alleen maar een snede bij mijn pols," antwoordde hij kortaf en het volgende oogenblik was hij over den muur heen en verdwenen.

ZESDE HOOFDSTUK.

EEN SCHREEUW IN DEN NACHT.

Eenige oogenblikken stond ik in het duister omhoog te staren, half verwachtend dat de schaduwachtige gestalte weer zou verschijnen, de ladder zou afkomen en zich bij mij voegen. Maar ten slotte keerde ik mij om, liep langzaam terug naar het huis en ging weer op de veranda zitten wachten. ☞ Nu is wachten zelden een aangenaam of gemakkelijk iets, en dien nacht vond ik het al heel onaangenaam en onprettig. Ik stak nogmaals een lucifer op en keek op mijn horloge. Het was half twaalf. Nu, wat er ook te vertellen was, Swain hoorde het thans en ik zou het binnenkort vernemen. En toen hoorde ik het gonzen van een naderende auto en werd bijna verblind door het schitteren van acetyleen-lantaarns. „Hallo, Lester," riep Godfrey's stem. „Ik ben binnen een minuut bij je". En hij bracht zijn auto naar den achterkant van het huis. ☞ Ik stond op met een zucht van dankbaarheid. Hier was iemand met wien ik vertrouwelijk kon spreken. De tijd van eenzaam wachten was voorbij; het was een afmattende avond geweest. ☞ Ik geloof dat de warmte van mijn begroeting Godfrey verraste, want hij keek mij vreemd aan. „Ga zitten, Godfrey," zei ik. „Ik heb je iets te vertellen". „Hoe, nu al dingen ontdekt?" zei hij lachend, maar hij schoof een stoel dicht bij den mijnen en ging zitten. „Wel, wat is er?" ☞ Ik begon bij het begin en vertelde de avonturen van den dag. Hij luisterde zwijgend, maar ik kon zien hoe zijn belangstelling toenam.

(Wordt vervolgd).

HET KASTEEL NEDERHORST.

HET KASTEEL NEDERHORST.

EEN statig kasteel, met torens op alle vier hoeken, oprijzend uit de breede grachten, dit Nederhorst! Gelegen aan de Vecht, en dus in het hart van het land, is het nochtans aan weinigen bekend, omdat het gedeelte van dezen eens zoo beroemden maar nog bekoorlijken kronkelenden stroom tusschen Weesp en Loenen — ook niet het allermooiste gedeelte, dit worde toegegeven — slechts door weinigen wordt bezocht. En dit kasteel wordt binnen enkele dagen in het openbaar verkocht. Wel een reden om er nog eens even de aandacht op te vestigen, bij een nog niet in ons blad opgenomen afbeelding, en eenige andere platen, die een plaats vonden bij het uitvoerige artikel, dat een elftal jaren geleden in „Buiten” verscheen, en waarnaar wij hen verwijzen, die meer over dit kasteel mochten wenschen te vernemen. ☞ Het oudste kasteel, aanvankelijk ter Horst genaamd, zal in de 13de eeuw gesticht zijn; als stichter wordt wel de in 1225 overleden Heer Filips van Wassenaar genoemd, maar dat schijnt op een vergissing te berusten; in elk geval wordt het in 1301 voor het eerst genoemd. Gelegen op de grenzen van Holland en het Sticht, zal het in de eerste eeuwen van zijn bestaan wel veel krijgsrumoer om en bij zijn muren hebben vernomen. Met zekerheid is daarvan echter niets bekend, waaruit valt af te leiden dat het toen geen gewichtige rol heeft gespeeld, en nooit een van die belegeringen heeft te verduren gehad, welke de oude kroniekschrijvers niet verzuimden aan de vergetelheid te ontrukken. Wel weten we, dat het in die eeuwen herhaaldelijk van het eene geslacht in het andere is overgegaan. In de tweede helft der 16de eeuw was Heer Dirk van Zuylen van de Haer eigenaar geworden; in 1579 ontdeed hij zich er van, en verkocht het kasteel aan Goert van Reede, den bekenden bezitter der huizen Amerongen en Zuylenstein. Diens kleinzoon, Godard van Reede, is het waarschijnlijk

geweest, die het oude kasteel belangrijk verbouwde en het bracht in den toestand, waarin het zich grootendeels nog thans bevindt. De vier zeskante hoektorens zijn waarschijnlijk overblijfselen van den middeleeuwschen burcht, maar overigens spreken vooral de ontlastingsbogen met de bergsteenen blokken boven de van kruiskozijnen voorziene vensters van den in den aanvang der 17de eeuw hier te lande heerschenden smaak. ☞ Herhaalde malen is het slot, dat in 1673 door de Franschen werd geteisterd, ook in de 17de en volgende eeuwen van eigenaar verwisseld. Onder Godard Willem van Tuyll van Serooskerken, die in 1695 eigenaar werd, heeft wederom een verbouwing plaats gehad, die zich ditmaal hofdzakelijk bepaalde tot den ingang, een echt-18de eeuwse portiek met balcon en omlijsting van het venster daarboven; wat later werd de ophaalbrug voor het huis door een vaste brug vervangen, en het voorplein ten koste van de slotgracht verbreed. Uit den zelfden tijd dagteekent het prachtige monumentale inrijhek, en de even fraaie gesmeed-ijzeren balustrade van den aanlegsteiger daarvoor, aan de Nieuwe Vecht, door den Heer van Reede gegraven om een voor de scheepvaart hinderlijke bocht van de Vecht af te snijden. ☞ Inwendig is het huis vrij eenvoudig; het bevat eenige mooie schoorsteenen en een tamelijk groot aantal geriefelijke vertrekken. Een eigen installatie voor electrisch licht en water maakt dit kasteel tot een ook aan moderne eischen voldoende woning, die onder den laatsten bewoner, G. J. K. Baron van Lynden van Lynden heeft zijn kasteel 30 Juni 1922, wegens N.V. Nederlandsche Maatschappij tot Exploitatie van vaste goederen, gevestigd te Rotterdam. Voor deze maatschappij wordt het statige huis op 12 Juli a.s. geveild.

A. L.

HET OUDE EN NIEUWE RAADHUIS TE KAMPEN.

(Vervolg).

DE SCHEPENZAAL.

WANNEER wij, door het Nieuwe Raadhuis gaande, de schepenzaal van het Oude Stadhuis betreden, dan bevinden wij ons in een interieur, dat tot een der schoonste van West-Europa behoort. De kunstwerken, welke hier de oogen streelen uitvoerig te omschrijven, zou ons te ver voeren. Wij moeten ons dus beperken. ☞ De in kalksteen uitgevoerde schouw, welke gij voor u ziet, en die de geheele zaal beheerscht, heeft in ons land haar weerga niet. Jan Colijn de Nole, die in de Stadsrekeningen als Colijn van Camerijck voorkomt, is de kunstenaar die haar in 1545, dus twee jaar na den brand, voltooidde. Te Utrecht, zijn woonplaats, maakte hij de beeldhouwde stukken voor dit monument. Van daar werd dit beeldhouwwerk per Utrechtsch beurtschipper naar Kampen vervoerd en aldaar geplaatst. Colijn van Camerijck heeft zich met Kampen's schouw doen kennen als een kunstenaar, die onder de eerste beeldhouwers van zijn tijd genoemd moet worden 1). ☞ Bezien wij het monument wat van naderbij. We merken dan op, dat deze schoorsteen onder den invloed der Fransche- en Vlaamsche renaissance is uitgevoerd. En ter verklaring van die omstandigheid moge hier het volgende dienen. Meermalen heeft men den schepper van de schouw te Kampen Kamerijck als geboorteplaats aangewezen; gevolg van het feit, dat die plaats achter zijn familienaam in de stadsrekening van Kampen's archief voorkomt. Evenwel, onze Colijn is niet uit Fransch Vlaanderen afkomstig maar te Antwerpen werd hij geboren, als nader blijken zal. Jan Colijns de Nole wordt reeds in 1530 in het register van het St. Lucasgilde te Antwerpen vermeld als beeldhouwer en leerling van Jan de Vrieze. In de archieven der O. L. Vr. Kerk van deze Scheldestad worden (van 1458 tot 1658) niet minder dan negen beeldhouwers der familie Colijn de Nole, meermalen deken van het gilde, genoemd. Deze archiefstukken wijzen er ook op, dat onze Jan Colijn de Nole later te Utrecht werkzaam was. Onze Utrechtsche meester Jan Colijn (o.i. dus ten onrechte ook wel Jacob genoemd) was dus een telg van een vermaard kunstenaarsgeslacht en wellicht heeft hij behoord tot de welgestelde inwoners van Antwerpen, wat o.i. blijkt uit het feit, dat van Andries Colijns de Nole, een van Jan's neven, door niemand minder dan Anthonie van Dijk het contereitsel werd geschilderd 2). ☞ Wij hebben reeds gezegd, dat de stijl van meergenoemden schoorsteen niet alleen aan de Fransche renaissance herinnert, maar ook Vlaamschen invloed bezit, die den z.g. Floris-stijl verraadt. En voor deze bijzonderheden nu is het merkwaardig, dat, terwijl achter den naam van den Utrechtschen meester Jan Colijn de Nole „van Kamerijck” wordt vermeld, dit toevoegsel niet achter een der andere acht leden van dit geslacht, eveneens beeldhouwers, wordt aangetroffen. Die hebben meerendeels in Antwerpen, waar zij gevestigd waren, en in andere plaatsen der Zuidelijke Nederlanden gewerkt. En dus ligt o.i. voor de hand de gevolgtrekking, dat onze Jan Colijn de Nole, toen hij te Antwerpen zijn leerjaren had doorgebracht, naar Kamerijck (Noord-Frankrijk) zal zijn vertrokken en nadat hij daar onder leiding van Fransche meesters had gewerkt, zal hij zich te Utrecht hebben gevestigd. Zou hieruit niet verklaard moeten worden de Fransche invloed in zijn werk? En wat aangaat de door dezen kunstenaar ook te Kampen toegepaste Vlaamsche motieven ontleend aan den z.g. Florisstijl, welke o.m. in beide muurpilasters worden aangetroffen, meenen wij te moeten herinneren aan het feit, dat

HET KASTEEL NEDERHORST VAN TER
ZIJDE GEZIEN.

de beroemde Cornelis de Vriendt, genaamd Floris, (geb. 1518, overl. 1575 en van 1561 tot 1566 aan het voornam Antwerpensche raadhuis werkzaam) niet alleen uitblonk als beeldhouwer en architect, maar bovendien als zoodanig van zoo groote beteekenis geweest, dat hij de stichter werd van een invloedrijke Vlaamsche school, de z.g. Florisstijl, welke tot ver over de Vlaamsche grenzen, ook in Duitschland, navolging vond. ☞ En wanneer wij nu in aanmerking nemen, dat, toen in 1530 onze Colijn als leerling-beeldhouwer in het St. Lucasgilde te Antwerpen werd ingeschreven, Corn. de Vriendt (toen 12 jaar oud) wellicht ook leerling van dat gilde zal zijn geworden, en dat deze beide begaafde leerlingen, later tot meesters opgegroeid, wel met elkander in geestelijk contact zullen zijn gebleven, dan, zoo meenen wij, ligt het voor de hand, dat onze Jan Colijn (die zeker meermalen zijn familie te Antwerpen zal hebben bezocht) ook den machtigen invloed van den Florisstijl, den stijl van zijn jeugdmakker, zal hebben ondergaan. De vormen daarvan pastte hij althans met meesterschap en voorliefde en, als wij weten, ook toe aan Kampen's

ACHTERZIJDE VAN HET KASTEEL NEDERHORST.

schouw. ☞ Boven aan de monumentale schouw prijkt als bekroning het hoofd van Karel V, waaronder, op een gebeeldhouwde band, diens spreuk PLUS OYLTRE en CAROLUS V ROMANORUM IMPERATOR SEMPER AUGUSTUS. Verder zien wij hier de Gerechtigheid, de Vrede, de Voorzichtigheid, de Kracht en de Matigheid in beeld gebracht. ☞ Onder de Gerechtigheid lezen wij: JUSTITIA EGLADIO MARTIS VIOLENTIA CESSIT (voor het zwaard der gerechtigheid wijkt het geweld van den oorlog). Beide schelpvormig afgedekte nissen zijn gevuld door twee fraai heraldisch gehouwen leeuwen, die het stadswapen en het stadsschild vasthouden. ☞ In het fries der kroonlijst van den door twee karyatiden gedragen „boezem” zijn in bas-relief gehouwen: Coriolanus voor Rome, Salomo's Eerste recht, Mucius Scaevola en Porsenna, Manilius Curius Dentatus, weigerende de geschenken der Samnieten. Boven deze reliefs lezen wij op een door twee engelen gedragen schild: REGNA CADUNT LUXU, SURGUNT VIRTIBUS URBES; PUBLICA RES CRESCIT PACE, FURORE PERIT (De rijken gaan te gronde door weelde, de steden komen op door degelijkheid, de gemeene zaak wordt door den vrede bevorderd, maar gaat door dolzinnigheid te gronde). ☞ Hoe verleidelijk het ook zij,

dit monument van beeldhouwkunst uitvoeriger te beschrijven, toch meenen wij ons hier te moeten beperken. Daarom zullen wij nu de aan de schouw grenzende Schepenstoel bezichtigen. Dit rechtsgestoelte is eveneens een zeldzaam fraai voorbeeld van Renaissance sculptuur, en kan met de beste beeldhouwwerken van ons land vergeleken worden. Terwijl wij zooveel, bij de schouw, spraken van Fransche- en Vlaamsche stijl-invloeden, bezit dit schepengestoelte meer het karakter der Italiaansche Renaissance. Dit mees-

terstuk, uitgevoerd in eiken- en notenhout, streelt niet alleen de oogen door zijn heerlijk gesneden figuren en acanthusornament, ook munt het uit door elegante verhouding. Als de meester, die niet alleen dezen stoel voor Kampen's vierschaar ontwierp en maakte, maar ook vervaardigde de rijkbewerkte wandbetimmering en tusschenpui der schepenzaal, wordt in de desbetreffende stadsrekeningen genoemd de „stadstimmermeester” en „kistenmaker” (kistenmaker zouden wij thans zeggen) Meester Vrederick. Evenwel moet worden opgemerkt, dat in genoemde rekeningen meermalen Meester Peter van Cranendonck als „die beeltsnyder” voorkomt. Zeker weten wij, dat laatstgenoemde vervaardigde twee fraaie kransendragende figuurtjes op de kroonlijst van dezen stoel en het heerlijke kinderfiguurtje boven het ingangsportaal. Het is dus mogelijk, dat het beeldhouwwerk van genoemden stoel aan den „beeltsnyder” P. van Cranendonck moet worden toegeschreven. Maar daar staat weer tegenover, dat Mr. Vrederick zich ook kunstenaar voelde en, zich evengoed bekwaam achtende de schouw te maken als Mr. Colijn, dezen met eenige afgunst te Kampen werkzaam zag. In verband daarmee willen wij hier mededeelen een tafereeltje, dat ons den genialen Adriaan Brouwer, dien Breëro onder de schilders, voor den geest roept en waardoor wij kennis krijgen van de verhouding tusschen Colijn en Vrederick. ☞ Het is Zaterdagavond 8 October van het jaar 1543.

In de zwak verlichte ruimte van den Stadswijnkelder, waar burger en magistraat onder gezelligen kout hun kannetje wijn drinken, zijn eenige mannen bijeen. Vier van hen zitten bij elkander aan een tafel. En terwijl de wijnknecht de kroesen nog eens vult, wordt hun gesprek steeds drukker. Een hunner, Mr. Colijn de Nole, die te Utrecht woont en, zoo wij weten, te Kampen het beeldhouwwerk voor de schouw der schepenzaal plaatst, is in druk gesprek gewikkeld met een ander gildemeester, Mr. Vrederick. Deze maakt voor de Kamper magistraat de schepenstoel en de eiken wand-betimmering der schepenzaal. Beide zijn groote meesters en spreken over de beeldhouwkunst, die zij met zooveel eere beoefenen. Mr. Vrederick, zeker meenende dat hij als stadskistenmaker, niet als kunstvaardig beeldhouwer wordt erkend, schijnt hierover onstemd te zijn. Het hindert hem blijkbaar, dat een meester uit Utrecht en niet hij de schouw voor Kampen moet maken. Dat kon hij toch evengoed! Hij zegt, nadat hij zijn kan heeft geleegd, dat heeren Schepenen nu maar moeten wachten tot hij zijn werk verkiest af te leveren; het desbetreffende contract geeft hem daartoe het recht. En, zoo gaat hij verder, mocht het zijn, dat Schepenen het hem opgedragen werk door een ander zouden laten afmaken, dan zal Vrederick het

dan ook al bewerkt mocht zijn, aan stukken slaan en schadevergoeding vorderen voor het door hem reeds aangeschafte eikenhout, dat meer kost, dan hij er voor gerekend heeft. Mr. Colijn houdt zich kalm, waardoor naar 't schijnt, Vrederick nog heftiger wordt. Want wij hooren hem tegen de drie mannen, die aan de tafel zitten zeggen, dat hij den gouden passer wil uithangen, als teeken, dat hij meester boven allen is! En, terwijl hij opstaat, zegt hij, op luiden toon: gij zijt verraders; ik wil bij u niet zitten! Maar als hij het wijnhuis wil

KOETSHUIS EN DIENSTWONINGEN AAN HET VOORPLEIN VAN HET KASTEEL NEDERHORST.

verlaten om naar huis te gaan en zijn leerling, die zijn meester vergezelt, gelast de kaars aan te steken, roept een van hen aan tafel zittende drietel, Meester Herman de Glazenmaker, Vrederick terug. En als Herman opstaat en zich tot Vrederick wendt, stoot deze Herman dermate tegen de borst, dat laatstgenoemde met zijn rug tegen de tafel valt. Herman wordt woedend, neemt een wijnkan en gooit die naar Vrederick, zonder dat hij dien evenwel raakt. Vrederick, die zijn man staat, trekt zijn pantserdegen, en zeggende: „landsman wol dy daeraen wezen?” valt hij Herman en den Zwolschen meester Knijff, die zich buiten den twist had gehouden, aan. Vrederick, blind door drift, steekt met zijn degen zoowel naar Herman als Knijff, zoodat diens hand gewond wordt. Knijff grijpt Colijns rapier, dat op een bank ligt, en valt daarmee Vrederick aan, die als een bekwaam schermmeester de aanvallen een op den grond liggende schamel om daarmee de vechten van elkander te scheiden. Hierop wordt Colijn door hand te verbinden, uitgescholden. En meester Knijff, die alleen aan de tafel, waarmee de vechtpartij eindigt. ☞ Vrederick was klaarblijkelijk de schuldige, want de Raad veroordeelde hem om de keur, die Mr. Knijff verbeurd had, te betalen. 3) Uit het vorenstaande zien wij, dat de verhouding

tusschen Colijn van Camerijck en Mr. Vrederick vijandig was. En wanneer wij ons nu in Kampen's schepenzaal bevinden, bewonderend het heerlijke beeldhouwwerk van schoorsteen en schepenstoel, dan treft het, dat stoel en schouw zóó dicht aan elkander zijn geplaatst, dat het eene kunstwerk het andere schaadt. Ook zien wij dan bij nadere beschouwing dat de daardoor zoo goed als onzichtbare gedeelten der aan elkander grenzende zijwanden van gestoelte en schouw zóó rijk met meesterlijk beeldhouwwerk zijn versierd, alsof er naast de stoel geen schouw en naast de schouw geen stoel zou worden geplaatst. Geen der beide meesters wou zich schikken, Colijn wilde met zijn werk niet wijken voor de schepenstoel van Vrederick, terwijl deze daarentegen zich niet wilde voegen naar Colijn's schoorsteen. Hierdoor worden wij nu nog herinnerd aan den twist tusschen deze twee kunstenaars. ☼ Het is wel jammer, dat ons omtrent het leven van den beeldsnijder van Kampen's schepenstoel (of dit Vrederick of Peter van Cranendonck is laten wij dus in het midden) zoo weinig bekend is. Wanneer de kunstgeschiedenis ons hieromtrent meer mededeelde, dan dit tot nu toe het geval is, wij zouden dezen kunstenaar beter nog kunnen beoordeelen. Want wat is de reden geweest, dat hij, een door Fransche en

Vlaamsche kunst geïnspireerd meester (Colijn) naast zich hebende, zelfstandig bleef en aan de Italiaansche renaissance, die hij zoo meesterlijk beheerschte, zijn motieven ontleende? Had hij, die ongetwijfeld een goede school doorlopen had, ook gezien de beroemde paneeltjes, die Paul van der Schelde in 1531 voor het Raadhuis van Oudenaarde had vervaardigd? Kende hij Jan Terwen, die in 1542 te Dordrecht de beroemde koorbanken had gemaakt? Hoe kwam de Kamper meester onder den invloed der Italiaansche kunst? Wij weten het niet.

Het eenige wat wij van dezen begaafden beeldsnijder, die natuurlijk meer ornamenteel werk heeft vervaardigd, kennen is Kampen's schepenbank en daarbij behoorende zaalbetimmering. Maar daarmee heeft hij zich dan ook eene eereplaats in de kunstgeschiedenis van ons land veroverd. En het was meergenoemde archivaris wijlen Mr. J. Nanninga Uitterdijk, die de namen van Vrederick en van P. van Cranendonck van onder het stof der archieven aan het licht bracht. ☼ De schepenstoel bezit twee zetels en was, als de naam aanduidt, bestemd voor schepenen, wanneer zij ter vergadering aanwezig waren of wanneer door hen recht gesproken werd. De rugpaneelen zijn gevuld door fraai gesneden beelden, Justitia en Charitas voorstellende en, naar den trant dier dagen, ieder geplaatst in een nis van renaissance-architectuur in half perspectief verkort. Bizonder mooi zijn de ondereinden der drie kolommen aan de voorzijde. In Corinthischen stijl opgevat hebben zij met hare subtiel gesneden bladeren en saters een gevoelig modellée. De drie kleine kolommetjes, aan de achterzijde, bezitten prachtig gesneden engelkopjes en acanthusbladeren in hoog relief. Deze zes kolommen geven steun door de gebogen, in caissons verdeelde, bekroning, omzoomd door de rijke geledingen van de kroonlijst, waarop twee kransdragende engelfiguurtjes aangebracht zijn. Deze zijn, als gezegd, kunstwerken van Mr. van Cranendonck, die, zoo wij

weten, ook het heerlijk gesneden engeltje boven het ingangsportaal, alsmede acht kapiteelen, voor Kampen's schepenzaal vervaardigde. Het gestoelte wordt bekroond door een schilderij, opgesloten door Dorische kolommen met fronton, welke de omlijsting vormen van het geschilderd paneel, gepenseeld in 1545 door een Kamper meester *Ernst Maler*, die hier Het laatste Oordeel schilderde, met welk werk hij nog aan de primitieven doet herinneren. ☼ Behalve Vrederick, P. v. Cranendonck en Zwierv Kistenmaker, werkten aan de schepenstoel, de banken der vroedschap, de balustrade en het houten gewelf met zijn gebeeldhouwde karbeelen een zestal andere gezellen. En toen Mr. Vrederick later (na 10 Oct. 1544) van den Raad had aangenomen nog eenig paneelwerk voor deze zaal te vervaardigen, geschiedde dit onder toezicht van *Hendrick van Mullem*. Dit zal natuurlijk niet zijn geschied, omdat men Vrederick niet bekwaam voor dit werk achtte, maar wellicht nam de stedelijke regeering dien maatregel, omdat hij zich in de naleving zijner verplichtingen tegenover schepenen en raad als een lastig man had doen kennen. ☼ Aan den wand tusschen schouw en hoofdgevel bevindt zich de in 1647 vervaardigde zilverkast, waarboven, tegen den muur, de zwaarden van den scherprechter zijn aangebracht, ons nog herinnerend aan de zeden

dier dagen. In het midden der zaal en langs de wanden zien wij, ter halve hoogte de reeds genoemde in eikenhout uitgevoerde wandbetimmering en zitbanken voor de leden van de vroedschap. Deze banken, beschilderd met ornament, nabootsende houtinlegwerk van Italiaansch karakter (intarsia) zijn gedeeltelijk door een balustrade en rondom de zaal door een lijst bekroond. Zeldzaam kostbare kussens, versierd met als gobelins in kleur bewerkte stadswapens, liggen op deze zitplaatsen. Genoemde balustrade, die de zaal scheidt in een gedeelte voor de vroedschap bestemd en een ruimte voor het publiek, bezit nog de origineele rol, waarvoor in vroeger dagen de advocaten hunne pleitreden hielden. Aan deze zaal grenst de schepentoren, waarin de oudste en zeer belangrijke handschriften en privilegiën der stad worden bewaard. Een ronde van smalle staafijzers geconstrueerde deur, in 1362 door de Kampenaren veroverd bij de verwoesting van de Stins te Voorst (bij Zwolle) sluit den toren van de zaal af. Voor deze ijzeren deur heeft Mr. Vrederick een eikenhouten deur aangebracht, ter wille van de eenheid der wandbetimmering. ☼ Naast de schuinoplopende schacht van meer genoemde schouw, zien wij de twee bij den Noordelijken gevel reeds vermelde cirkelvormige met Gothische traceeringen en gebrandschilderd glas gevulde vensters. Aan den top van dien gevel merkten wij reeds op, dat deze vensters de eenheid zijner architectonische compositie verstoren en zij het aldaar wat gezocht „doen”. Ook van de schepenzaal uit gezien, werken deze vensters hinderlijk. Hier zien wij het eikenhouten gewelf der zaal storend voor genoemde vensters aangebracht. Ook de zware moerbalken loopen op hinderlijke wijze voor de schouw langs. Al deze minder geslaagde oplossingen zullen wel verklaard moeten worden uit de omstandigheid dat hier verschillende meesters, in niet voldoende samenwerking, gevolg van onderlingen na-

HET INRIJHEK VAN HET KASTEEL NEDERHORST AAN DE NIEUWE VECHT

trade, die de zaal scheidt in een gedeelte voor de vroedschap bestemd en een ruimte voor het publiek, bezit nog de origineele rol, waarvoor in vroeger dagen de advocaten hunne pleitreden hielden. Aan deze zaal grenst de schepentoren, waarin de oudste en zeer belangrijke handschriften en privilegiën der stad worden bewaard. Een ronde van smalle staafijzers geconstrueerde deur, in 1362 door de Kampenaren veroverd bij de verwoesting van de Stins te Voorst (bij Zwolle) sluit den toren van de zaal af. Voor deze ijzeren deur heeft Mr. Vrederick een eikenhouten deur aangebracht, ter wille van de eenheid der wandbetimmering. ☼ Naast de schuinoplopende schacht van meer genoemde schouw, zien wij de twee bij den Noordelijken gevel reeds vermelde cirkelvormige met Gothische traceeringen en gebrandschilderd glas gevulde vensters. Aan den top van dien gevel merkten wij reeds op, dat deze vensters de eenheid zijner architectonische compositie verstoren en zij het aldaar wat gezocht „doen”. Ook van de schepenzaal uit gezien, werken deze vensters hinderlijk. Hier zien wij het eikenhouten gewelf der zaal storend voor genoemde vensters aangebracht. Ook de zware moerbalken loopen op hinderlijke wijze voor de schouw langs. Al deze minder geslaagde oplossingen zullen wel verklaard moeten worden uit de omstandigheid dat hier verschillende meesters, in niet voldoende samenwerking, gevolg van onderlingen na-

ijver, hebben gewerkt. Hoe het ook zij, hier zien wij, dat de voor dit werk onmisbare centrale leiding heeft ontbroken. ☼ Wanneer wij verder dit interieur bezichtigen, dan merken wij op, dat de karbeels, onder de zware balken, hier niet meer, als voorheen, van kromgegroeide (z.g. kromhouten) maar van rechte balken zijn vervaardigd. Deze zijn, evenals de in de muren dragende balksleutels, van beeldhouwwerk voorzien. Hiervan is de reeds genoemde Zwier Kistenmaker de vervaardiger. Het eikenhouten zaalgewelf bestaat uit ietwat inconstructief samengestelde boogschinkels, waarop balken rusten. Op de kruispunten van schinkels en balken zijn eikenhouten rosetten aangebracht, versierd met verguld ornament en het Kamper wapen. ☼ Boven de deur van den Schepentoren in deze zaal hangen oude koperen brandspuiten en boven de tusschenpui of balustrade vindt men vaandels van schuttersvendels. De oude stempels der vroegere stadsmunt zijn hier in een vitrine tentoongesteld 4). En in een quasi-renaissance vitrine zien wij eenige fraaie gildebekers en andere merkwaardige kunstvoorwerpen. ☼ Als door het goud en het vermiljoen van het gebrandschilderde glas der vensters van deze schepenzaal het zonlicht den matten glans van het edele wagenschot, het teere modellée van het beeldhouwwerk en het blinkend koper eener stijlzuivere oude kaarsenkroon koestert en streelt, en wij zien dan dit interieur in de frissche atmosfeer der jeugdige Vroeg-Renaissance, dan kunnen wij ons begrijpen, dat Busken Huet, van deze zaal gewagende, zegt: om het oude Nederland, het Nederland der 16e eeuw te leeren kennen, moet men ook te Kampen komen. 5).

(Slot volgt).

A. J. REIJERS.

1) Behalve genoemde schouw is als beeldhouwwerk van Colijn van Kamerijk bekend de schoorsteen (nog gedeeltelijk aanwezig) in het voorm. Raadhuis te Utrecht en vermoedelijk het grafgedenkteken van Joost Sasbout (overl. 1546) in de Eusebiuskerk te Arnhem. 2) Meer gegevens hieromtrent vindt men in: Iets over Jacob Jonghelinck, Octavis van Veen en de Gebroeders Colijns de Nole, door P. Visschers. Antwerpen, P. E. Janssens 1853. 3) Ontleend aan het door Mr. J. Nanninga Uitterdijk meege-deelde in de Bijdragen tot de Geschiedenis van Overijssel, 5e deel, 1879. 4) Kampen had reeds voor 1397 het recht van eigen munt. 5) Het land van Rembrand.

Een mooie exotische plant.

(STREPTOCALYX VALERANDII E. MORR.)

VAN de uitgebreide en zoo goed als uitsluitend tot tropisch Amerika beperkte familie der *Bromeliaceae* of Ananasachtige gewassen, wordt een vrij groot aantal soorten als sierplanten in serres gekweekt, waarvan er eenige ook zoo nu en dan als kamerplant worden aangetroffen, welke dan tot de sterkste soorten behooren. Ik herinner o.a. aan *Vriesia splendens* Lem., welke een rozet van groene, met donker-purperen dwarsbanden versierde, bladen bezit, aan *V. brachystachys* Regel., welke kleiner blijft en een rozet van lichtgroene gladde bladen vormt. Beide soorten bloeien met platte, harde, glimmend rood en geel gekleurde bloeiwijzen, welke zeer lang hare kleurigheid behouden, ook al zijn de geelachtige bloempjes uitgebloeid. ☼ Ook sommige *Billbergia's* worden met succes in de kamer gekweekt, zooals *B. nutans* Wendl., en hare hybride *B. Windii* Hort. Makay, beide bloeiend met sierlijk overhangende bloemstengels met groengeel gekleurde bloempjes, welke met een blauwen rand afgezet zijn, en heel fijn tegen de groote, rose gekleurde schutbladen der bloeiwijze uitkomen. ☼ Een nog fraaiere soort, die echter wat meer warmte vereischt, is *B. zebrina* Lindl., een plant welke een hoog, kokervormig rozet vormt van stevige, grijs-groene, met witte dwarsbanden versierde bladen, waaruit de sterk overhangende bloemstengel met geelachtige bloempjes (bij *B. vittata* Brongn., die zeer op *B. zebrina* gelijkt, met blauwe bloempjes), eveneens opvallend versierd is met groote, rose bracteën. ☼ Zeer fraai zijn voorts vele *Aechmea's*, waaronder de *A. spectabilis* Brongn. met haar breede blader-rozet, en hooge, pyramidaal vertakte bloeiwijze vol roode bloempjes, een der schoonste mag heeten. ☼ Dit zijn alle soorten, welke verzorging in kassen of, des winters, een verwarmde kamer behoeven, maar er zijn ook enkele *Bromeliaceae*, die in koelere omgeving kunnen gekweekt worden, d.w.z. des zomers buiten kunnen staan op een zonnige plaats, en 's-winters in een z.g. koude kas kunnen overwinteren, n.l. de *Hechtia glomerata* Zucc. en *Dyckia rariflora* Schult., welke

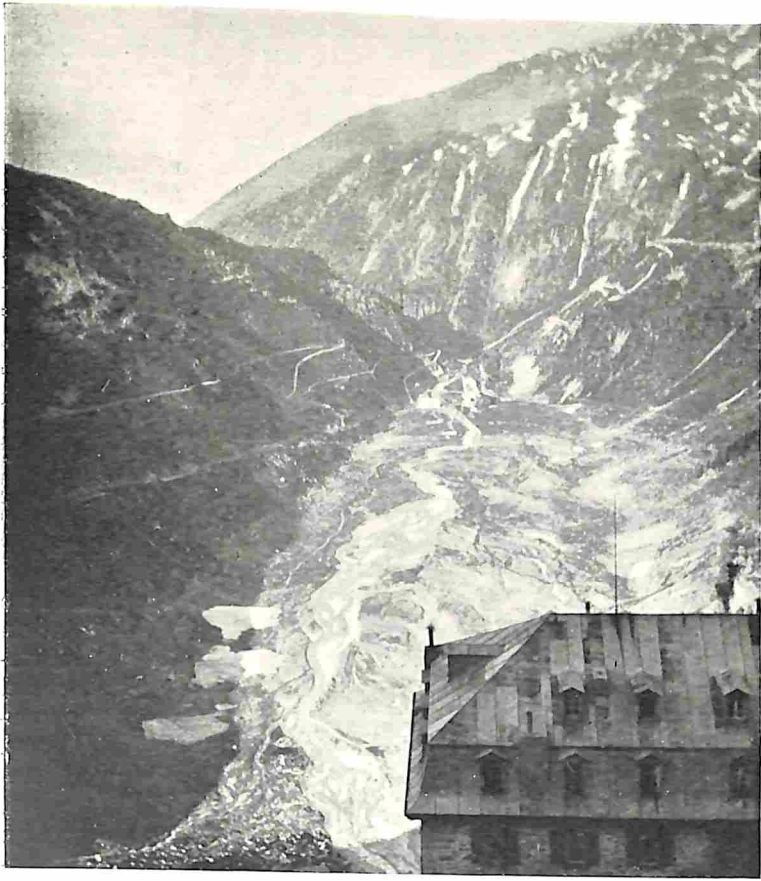

Foto C. Steenberg.

EEN MOOIE EXOTISCHE PLANT.

STREPTOCALYX VALERANDII, EEN ANANASACHTIGE PLANT UIT BRAZILIË.

'platte rozetten van dikke, harde, stugge en stekelige blaadjes vormen, en bloeien met een strakken, recht omhooggaanden bloemsteng, waaraan stijve, oranje- of vermiljoenroode bloempjes worden ontwikkeld. ☼ Het best is de familie der *Bromeliaceae* echter wel bij het groote publiek bekend door de heerlijke Ananasvruchten, waarvan de cultuur in vroeger jaren langen tijd als een groote kunst gold onder de tuinbazen van de beroemde buitens der achttiende en negentiende eeuw, die de Ananasplanten (*Ananas sativa* Mill.) in sterk verwarmde bakken en kassen in bloei en vrucht kweekten, maar welke vruchten tegenwoordig van de warme landen in Oost, Zuid en West uit, waar zij vaak in het groot gekweekt worden, veelvuldig worden ingevoerd. ☼ Onze afbeelding vertoont echter een heel andere soort, en wel een der weinige bekende soorten van het geslacht *Streptocalyx*, t.w. *S. Valerandii* E. Morr., welke in Brazilië thuis behoort. ☼ In groei- en bloeiwijze komt het geslacht *Streptocalyx*, dat van *Aechmea* in menig opzicht zeer nabij. De hier afgebeelde soort bloeit ook met een langen, stevigen, aarvormigen bloemtros, wier zijtakjes zeven tot acht bloempjes tot ontwikkeling brengen. Die bloempjes zijn violetkleurig, onderaan wit, maar het schoonste sieraad vormen bij die violette-witte bloempjes ook hier weer de vrij groote, stevige,

GLETSCH EN RHÔNEDAL, GEZIEN VAN DE HOOGTE BOVEN HOTEL BELVÉDÈRE.

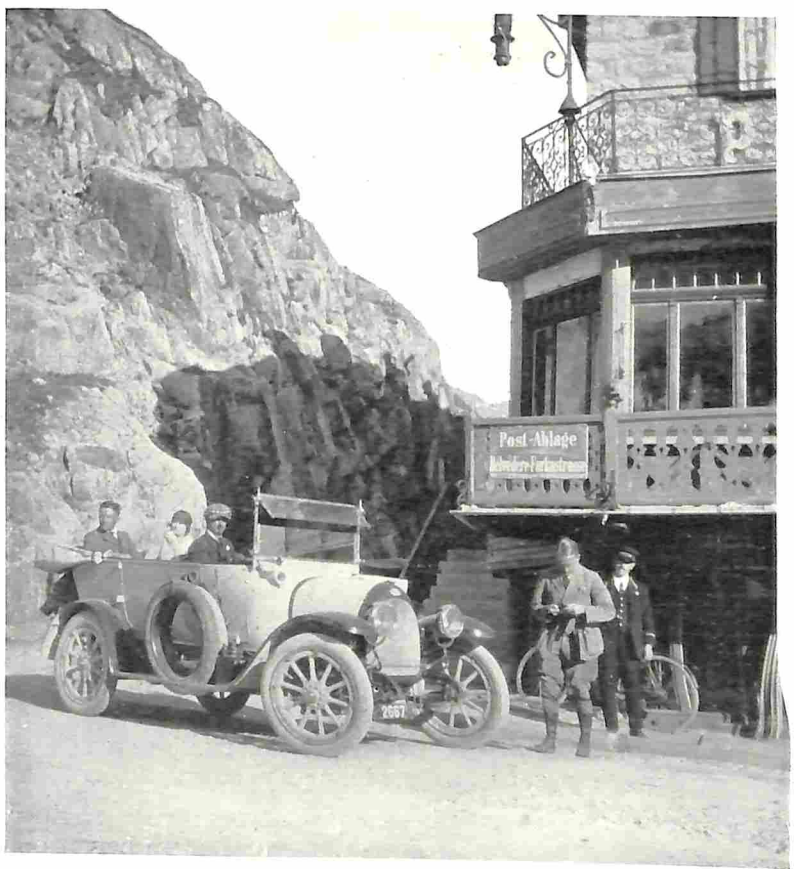
zacht-roode schutbladeren der bloeiwijze, die de bloempjes als 't ware ondersteunen. ☞ Rijkere kleurenmengeling is haast niet denkbaar, en toch is alles even fijn, zacht en harmonisch van tint. Frisch en bekoorlijk steken de bloempjes bij de schutbladen af, en toch passen zij volkomen in het fijnkleurig geheel. ☞ De bladen der *Streptocalyx Valerandii* zijn stekelig gezaagd en vormen, als kenmerk harer familie, een stevig rozet. Ze zijn goetvormig, wat mede een algemeen voorkomend, typisch kenmerk bij deze plantenfamilie is, en zij kunnen daardoor onderaan, bij den voet, veel water verzamelen en vasthouden. ☞ Uit dit water kunnen de bladen daar, door bijzondere groepen van cellen met zeer dunne wanden daartoe in staat gesteld, vocht, en daarmee wellicht ook voedingsstoffen opnemen, waarmee ze dus een functie verrichten, die meer speciaal aan de wortels eigen is. ☞ De rozetvormige *Bromeliaceae* kunnen daardoor van elke regenbui profiteeren, wat haar, als epiphyten, zeer ten goede komt. Ze groeien meest alle op takken en stammen van boomen, en bezitten slechts betrekkelijk weinig wortels, welke voornamelijk dienen om de plant vast te hechten. De bladen kunnen echter, zooals we zagen, een deel van den arbeid der wortels overnemen, wat, bij de epiphytische levenswijze dezer planten, van groot voordeel is. ☞ Overeenkomstig den bouw en deze levenswijze geeft de kwecker den *Bromeliaceae* niet te groote potten, en een compost, bestaande uit veenmos, varenwortel, wat bladaarde en zand, omdat de planten een groot volume van een krachtiger aardmengsel niet noodig hebben niet alleen, maar ook niet zouden kunnen benuttigen, waardoor dit ongebruikt wordt gelaten en allicht gaat verzuren, wat de wortels ziek kan maken. In kleine potten met een licht, luchtig grondmengsel, is daar, bij voldoende temperatuur, geen vrees voor.

A. J. VAN LAREN.

OVER DE NAEGELISGRATLI

AN alle zijden door hoge bergen omsloten ligt een „Talgrund" gletsch (1761 M.) aan den voet van den Rhône-gletscher. Daar komen drie groote postwegen bij elkaar. De eene, de langste en minst interessante, gaat nu eens meer dan minder geleidelijk met de rivier naar het Westen omlaag en wordt door een spoorbaan vergezeld. De twee andere klimmen in zig-zag-wentelingen steil tegen de bergwanden ter weerszijden van den gletscher en den daaraan sluitenden Naegelisgrat omhoog: de Furkaweg, die naar Andermatt en de Grimsel die naar Meiringen leidt. Aan die te zamenkomende postwegen ontleent Gletsch dan

ook zijn groote beteekenis; het is een eind- en tevens beginpunt. En het hotel „du glacier du Rhône", een Seiler hotel, bergt vrijwel uitsluitend dagjesmensen, maar dan van den meest uiteenloopenden landaard. Meestal, wanneer je er voor 't eerst komt, laat je je verleiden om eens naar den voet van den gletscher te wandelen, hoewel dit de moeite eigenlijk niet loont. De gletscher schijnt dit zelve ook zoo te vinden, want hij trekt zich telkenjare meer van het hotel terug, en van eenige minuten is in enkele tientallen jaren de afstand een half uur gaans geworden. Hij wil, van het dal uit, liever van verre worden bewonderd. De 10 K.M. lange, terrasvormig afdalende ijsrivier tusschen haar steenbeddingen, bergwanden en sneeuwtoppen verliest in majesteit wanneer je aan haar voet alleen vervuilde ijsdetails ziet, waar onaanzienlijke beekjes onder vandaan komen. Wel blijft belangwekkend, dat die enkele kleine vlakke stroompjes de oorsprong zijn van een der groote Europeesche rivieren, zooals je die zag in het Zuiden van Frankrijk of zelfs al zooals je die in je jonge jaren leerde op school. Wij, bewoners van de lage landen aan de zee, kennen, op enkele onaanzienlijke sprengen van onaanzienlijke greppels na, alleen benedenlopen van rivieren en zelfs van groote, en dan brengt je het zien van rivier-oorsprongen nader tot het aanvoelen van de natuur; er wordt meer een oorzakelijk verband gelegd. Ook van een goede land- of terreinkaart en van een vergezicht gaat de bekoring uit van overzichtelijkheid en van logica. We zijn gewend in beelden te zien en verrijken het landschap met ons wijdere weten. ☞ De pashoogte van de Furka ligt ongeveer op het niveau van den Rhône-gletscher. Daar begint dan één van die schitterende wandelingen, die voor een ieder uitvoerbaar zijn en die ons brengt in de mysterie van ijs en sneeuw, van eenzame bergmeertjes, van de meest grootsche natuur en van de volmaakte verlatenheid. Daar leeft voor ons de tweede coalitie-oorlog en de tijd van Julius Caesar. We gaan dwars over den Rhône-gletscher en over den Naegelisgrat om ten slotte af te dalen naar de pashoogte van den Grimsel, waar het „Totensee" den strijd tusschen Oostenrijkers en Franschen in 1799 in lugubere herinnering houdt. ☞ Wie afwisseling lief heeft en niet gaarne op één plaats verwijlt, kan deze wandeling gemakkelijk in een grooter plan opnemen b.v. in een rondtocht Luzern, Vierwaldstättersee, Reusztal, Furkapas, de wandeling over gletscher en Naegelisgrätli, de Grimselpas, het Aaretal, Meiringen, en over den Brünig weer naar Luzern terug, of langs het meer van Brienz naar Interlaken, of over den grooten Scheidegg naar Grindelwald en het Lauterbrunnental. ☞ Hier zijn de verrijkende herinneringsbeelden meest van bloedigen aard, maar dat zijn ze

FURKASTRASSE VOOR HET HOTEL BELVÉDÈRE.

is houdt ze spontaan op; een voetpad gaat dan verder het dal in. Dit doet zonderling aan, maar het zal wel strategische beteekenis hebben, want in het Reusztal, den St. Gothard en den Furkaweg zijn we in een boog van zeer belangrijke militaire verdedigingswerken.

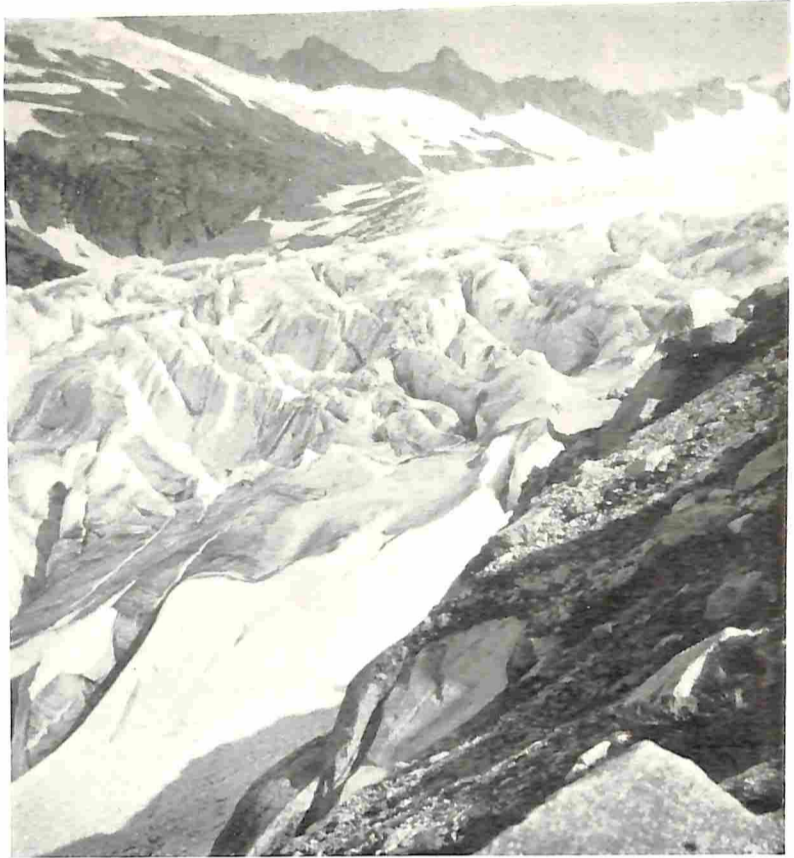
(Slot volgt).

TH. HAMMES.

DE STICHTING VAN FAIRBANKS.

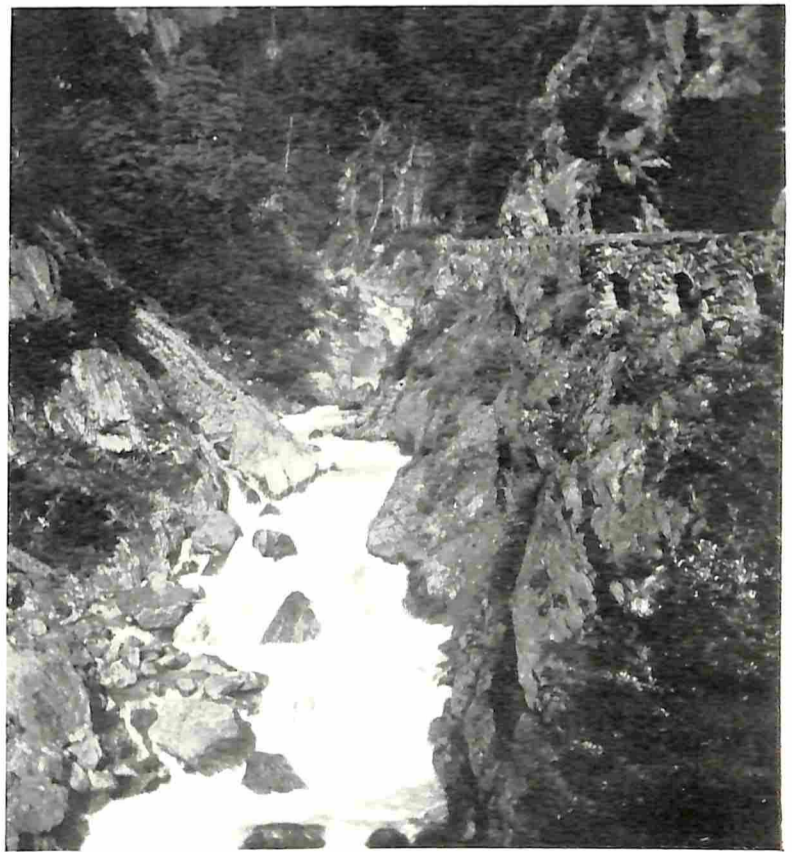
(Vervolg).

EEN menigte sleden verliet Dawson City langs alle mogelijke wegen, maar ver buiten de stad nam men een anderen koers naar het zuidwesten, regelrecht naar de Tanana en de zandbank — men hoopte de eerste te zijn, maar veel kans daarop was er niet, men zegt, dat er meer dan tweehonderd sleden met meer dan vijfhonderd man uit Dawson wegreden naar de Tanana. ☼ Daarginds op de Tanana-rivier zaten de loods en de machinist aan boord van de oude „Youkon's Roem”, zij waren den Japannees vergeten, die nu al meer dan een paar maanden weg was, maar zij waren nog niet genezen van hun rekenmanie, zij rekenden nog iederen dag uit hoeveel de proviand hun inbrengen zou. En hoe langer zij rekenden, hoe meer ze dronken, en hoe hooger het batig saldo werd — ja, men kon zeggen, dat ze een heerlijken winter hadden en reden hadden een langen en gelukkigen ouden dag voor zich te zien met een hoop geld op de spaarbank. ☼ Maar met één ding hadden ze geen rekening gehouden — en dat was met het land, het land van de ongekende mogelijkheden —, op zekeren morgen toen ze zaten uit te rusten van den nacht, dien ze met berekeningen en whisky hadden doorgebracht, zagen zij een slede in volle vaart over het gladde ijs van de rivier aankomen. — „Heila, daar komt bepaald bezoek, maak de tafel klaar, kerel, laat ons toonen, dat we eten in huis hebben en het goed meenen.” ☼ Maar o wee — is dat de duivel in eigen persoon of is dat? — neen, dat is toch onmogelijk! — Ja, toch, warempel, of een booze geest moest in zijn gele huid gevaren zijn, — dat was toch de Japannees, hun heer en meester, de bezitter van het geheele zaakje, die over de reeling sprong. Hij knikte zijn twee oude kameraden toe, terwijl hij zijn anders zoo ernstige gezicht tot een grijns vertrok: „Ik weer terug, ik uitstapje gemaakt, ik jullie danken voor goed oppassen op de „Youkon's Roem.” ☼ Het duurde een paar dagen, eer de twee brave mannen hun opvatting van de toekomst gewijzigd hadden, en intusschen liep de Japannees met een vergezocht gezicht rond en zag er vroolijk uit, zoo vroolijk, dat de machinist op een goeden dag den loods toevertrouwde, dat hij waarachtig geloofde, dat de Japannees inwendig lachte. ☼ Zij peinsden zich een ongeluk om te bedenken, waar hij naar toe geweest was, en wat er in zijn hersenen omging, want dat hij iets in zijn hoofd had, dat was zeker en wis, immers iederen dag, 's morgens, 's middags en 's avonds, liep hij een eind in noordoostelijke richting en keek hij onderzoekend over het land uit — totdat er eindelijk, ja inderdaad, er was geen vergissing mogelijk, een donkere stip zichtbaar werd op de sneeuw ver, heel ver weg, en nog een, nog twee zelfs, en de Japannees zuchtte zoo diep en blij, terwijl hij een dankgebed tot zijn god opzond — — „Dank voor de hulp, o God, nu ik het zelf verder kunnen, ik blanken zelf er in laten loopen!” ☼ Hij was aan boord, toen de eerste slede op zij van het schip kwam aanrijden. „Hallo Jap, oude kerel! wat, ben jij hier? en heb je een heel schip tot je beschikking om het land rond te trekken, wat moet dat beteekenen?” ☼ Nu, de nieuwsgierige had evengoed de bergen naar hun geheimen kunnen vragen als den Japannees — want hij antwoordde niet anders dan met een flauwen glimlach, of hoogstens het optrekken van zijn schouders. Nu ja, dat ging ook eigenlijk niemand aan, iedereen moet maar voor zich zelf zorgen, en men had wel wat anders te doen dan de geheimen van den Japannees uit te vorschen — één geheim, het beste, had men hem toch — op een slimme manier — weten te ontlokken, het geheim van het goud, en warempel, het is toch waar ook, ik heb in het geheel geen tijd hier te blijven staan praten, ik moet aan het werk, mijn palen in den grond slaan, voordat de volgende slee aankomt. ☼ En er kwam er een, er kwamen er twee, drie, vijf, tien, honderd, de eene na de andere, er kwamen goudgravers, eerlijke mannen, die leefden voor de sport — om goud te zoeken — er kwamen mannen, die bij lange na niet zoo eerlijk waren, die ervan leefden anderen op goede, christelijke wijze iets afhandig te maken. Er kwamen

RHÔNEGLETSCHER, GEZIEN VAN DE MORRAINE AF.

jonge dames met korte rokken — die er zwak en teer uitzagen, maar er altijd bij waren, als er kans was iets te rooven, er kwamen blanke en zwarte mannen, er kwamen er in alle tinten, er kwamen Indianen en Chineezen, er kwamen gewezen tuchthuisboeven, die men eigenlijk nooit had moeten loslaten, en er kwamen mannen van de groote wereld, die hun verhalen van verkwiste fortuinen opdichtten, vooral als zij iets te drinken gekregen hadden. Kortom, er kwam al wat er bij een toekomstige goudgraversstad hoort, zoowel werkers als leegloopers. ☼ En allen namen zij in het beloofde land een gedeelte in bezit. Mijlen in den omtrek hadden de nieuwaangekomenen beslag gelegd op den grond en hun palen op goed geluk af ingeslagen in de hoop de gelukkigen te zijn — en zoo vestigde men zich in de nabijheid van het schip om te wachten op den zomer, op zon en water, die beide

HET MADERANERTAL MET KÄRSTELNBACH EN BRISTENSTRASSE.

mee moesten helpen om hen den gouden, nog begraven schat te doen bloot leggen. Het was een kleine tentenstad, die aan den vlakken oever van de rivier bij de „Youkon's Roem" verzezen was, en op een groote bijeenkomst werd er besloten de plaats „Fairbanks" te noemen, in de hoop, dat ze aan de hooge verwachtingen van de stichters beantwoorden zou. ☼ En nu de stad een naam gekregen had, moesten er toch ook huizen komen, moest het een echte stad worden, waar op bepaalde punten die dingen verkocht werden, die in de uithoeken van de wereld zulk een groote aantrekkingskracht op de menschen uitoefenen. ☼ Weldra weerklonken er bijslagen in de omliggende bosschen en hoorde men zagen — er werden boomen geveld en in stukken gezaagd, men vervoerde ze naar de hoofdstraat, die nog maar met enkele palen aangegeven was, men stapelde den eenen stam op den anderen en zaagde vloerplanken, er werd getimmerd en gewerkt, dat het een lust was, de herberg, het speel- en danshuis „De gouden verwachting" werd het eerste huis van Fairbanks.

(Wordt vervolgd). *Uit het Deensch van EJNAR MIKKELSEN.*

Van Menschen en Dieren

15) door G. D. ROBERTS
VI.

DE GEVLEKTE VREEMDELING.

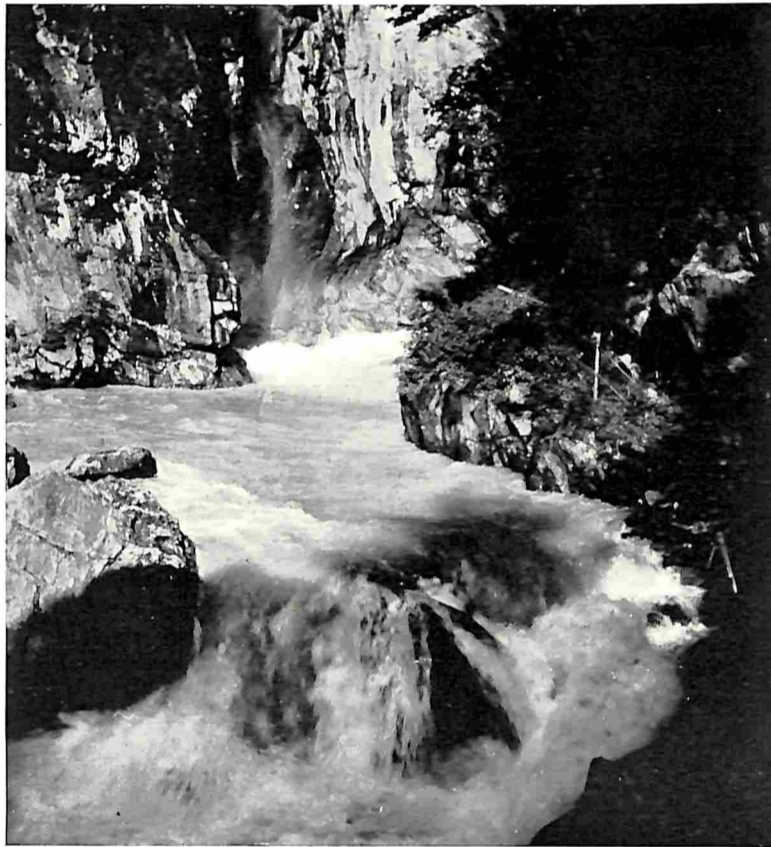
HIJ scheen heelemaal niet op zijn plaats in die ernstige, donkergroene, bruin-bemoste noordelijke bosschen van den- en pijnboomen. Zijn helder goudgeel vel, met sprekende zwarte vlekken bezaaid, maakte hem heel erg in 't oog vallend in de duistere schaduwen. ☼ En hij voelde zich er evenmin op zijn plaats als hij er uit zag. Nog nooit in zijn leven had hij zoiets gezien als deze noordelijke bosschen. In de Indische jungle waar hij vandaan kwam, waar de lucht stoomde en trilde, beladen met zware geuren, was altijd een overvloed van felle kleuren, veel goudgeel van stam en blad en geschroeid bamboe met weelderig groen en gloeiende bloesems waartusschen zware schaduwplekken vielen onder de brandende zon. In zulk een omgeving hadden zijn eigen felle kleuren zich steeds wonderwel aangepast, zoodat zelfs de waakzaamste oogen hem slechts zelden konden ontdekken als hij geluidloos zijn prooi zocht. Maar hier voelde hij zich blootgesteld aan de blikken van ieder, die hem zag. Deels bang, deels toornig, zwaaide zijn krachtige staart schokkend heen en weer, terwijl hij met den buik op den grond voortkroop en zijn wreede oogen naar alle zijden loerden naar een prooi of een schuilplaats. ☼ Hij had honger, die magere Indische luipaard; maar hij had, meer dan aan voedsel, behoefte aan een plaats waarin hij zich kon verbergen en, bij wijze van spreken, poolhoogte nemen van zijn nieuwe omgeving. Zijn zenuwen trilden nog van het geschreeuw en gegil, den verstikkenden rook, den verblindenden gloed, de vlammen die begeerig naar hem schenen te lekken en hem achtervolgden en al het opwindende lawaai van den brand, die het circus verwoest had en hem de vrijheid had geschonken. Hij wist niet dat hij zijn redding te danken had aan de goedheid van een knecht, die in het rumoer zijn kooi geopend had en als dank was omgeworpen en vreeselijk gehavend in den woesten sprong van den luipaard om te ontsnappen. Hij wist nauwelijks, of herinnerde zich slechts flauwtjes hoe er in zijn vlucht door bewoonde streken op hem geschoten was, hoe hij opgejaagd was door keffende honden, aangevallen

door een kudde vertoornd en nieuwsgierig vee en bijna overreden door een locomotief, waarvan hij de snelheid gevaarlijk slecht geschat had. Het eenige waarvan hij zich thans volkomen bewust was, was de koele eenzaamheid en de stilte en — heel sterk — de vreemde kijk op de boomstammen, die zich steeds naar iedere richting schenen uit te strekken. Dit noodzaakte hem onophoudelijk naar alle kanten tegelijk te kijken, iets dat heel afmattend op zijn zenuwen werkte. Hij begon even sterk als een opgejaagde rat naar een hol te verlangen. Hij had behoefte aan een plaats waar hij achterwaarts in kon kruipen en vanwaar hij met eenig gevoel van veiligheid kon kijken op die zoo nieuwe en onbegrijpelijke wereld, waarin hij verzeild was geraakt. Woest, sluw, krachtig en vol zelfvertrouwen in zijn vermogens, had hij weinig angst voor wat hij kende en begreep. Maar als de meeste hooger georganiseerde schepselen, die met een zekere mate van verbeeldingskracht begaafd zijn, vreesde hij het onbekende. Eerst wilde hij een behoorlijke gelegenheid hebben het te leeren kennen, alvorens hij er den strijd mede aanbond. ☼ Wat hem een eenzaamheid toescheen, was echter in werkelijkheid bevolkt genoeg, als zijn oogen maar gewend waren

geweest het te zien. De kleine, grijs-bruine, feeëngestalten der veldmuizen bleven eventjes naar hem kijken en vluchtten toen met een zwak gepiepen van verbazing in hun holen onder de boomwortels. Van achter een boomtrunk keek een geelbruine wezel, van dezelfde kleur als het tapijt van doode dennenblaren waarover hij moest loopen, naar hem met oogen even woest als de zijne en veel wilder en kwaadaardiger. Kleine zwart-en-witte spechten die langs de stammen der boomen liepen, keken hem nieuwsgierig aan, waarbij zij er goed voor zorgden buiten het bereik van zijn onheilspellenden blik te blijven. De zwartkopmeezen staakten hun zoeken naar insecten onder de boombast, verbaasden zich over hem als ze langs hem gingen en vlogen dan verder met een langgerekt *taic-a-die-die-die* om dien vreemden bezoeker der denbosschen nog eens goed op te nemen. En een groot stekelvarken, dat slaperig in een boomtak hing, keek op hem neer met oogen waaruit de meest volmaakte onver-

schilligheid sprak. ☼ Tenslotte kreeg een rood eekhoortje den opvallend gevlekten vreemdeling in het oog. Naderbij huppelend, van tak tot tak, liep hij halverwege een grooten boomstam af, spreidde pooten en staart wijd uit en bekeek den luipaard met glanzende, ongelooflijk brutale oogen en begon toen zoo schrill te snateren dat het door het heele stille bosch weerklonk. ☼ Heftig verschrikt dook de luipaard zoo vlak mogelijk op den grond ineens en deinsde terug alsof iemand vlak voor zijn kop een zweep had laten knallen. Toen sprong hij woedend op den brutalen praatjesmaker toe. Natuurlijk was deze in een oogwenk verdwenen en klonk zijn luid spottend geschreeuw schel van den boomtop. Lenig en vlug zat de luipaard hem achterna. Maar bijna op hetzelfde oogenblik krijgde de eekhoorn zijn beleedigen telkens van een anderen boom uit. ☼ Kwaad en teleurgesteld kwam de luipaard weer op den grond en hernam zijn weg. Hij dacht, dat zijn beleediger te onbetekenend was om nota van hem te nemen, hetzij als prooi of als vijand. Maar daarin vergiste hij zich. Het rumoerig schelden van den kleinen rooden kwelgeest trok een aantal anderen van zijn soort aan, even babbeltuchtig.

(Wordt vervolgd).

OVER DEN NAEGELISGRATLI.
DE KÄRSTELENSCHLUCHT BIJ AMSTEG.